

Олег БАРГЕЛЬ,

orcid.org/0000-0002-2242-2701

асистент, аспірант кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) olehbarhel@gmail.com

СИНТАКСИЧНА КОГЕЗІЯ І ЇЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЯ В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ ЄС

Стаття присвячена аналізу вербалізації синтаксичної когезії в англомовних текстах установчих документів Європейського Союзу. У статті окреслено поняття правового тексту та когезії. Увагу зосереджено на вживанні когезивних засобів (референції, кон'юкції, лексичної когезії, еліпсису та субституції) в англомовних юридичних текстах та їхньому прагматичному впливу на розуміння і трактування таких текстів. В результаті аналізу трьох основних установчих документів ЄС зроблено висновок про те, що найбільш ефективними засобами синтаксичної когезії в контексті юридичних документів є анафорична референція, повторення, колокація та кон'юкція. Анафорична референція, яка вербалізується за допомогою вказівних займенників «this», «these», «that», «those», означеного артикля «the», присвійних прикметників «their» та «its» та особового займенника «it», допомагає ефективно орієнтуватися в тексті, будуючи зв'язки з раніше поданою інформацією. Також було виділено вживання катафоричної референції, яка містить посилання на наступний елемент тексту, та порівняльної референції. Повторення як засіб лексичної когезії запобігає двозначній інтерпретації тексту, а колокація, акцентуючи увагу на словах, які несуть основне інформаційне навантаження тексту – полегшує його розуміння. Також виявлено те, що кон'юкція, яка найчастіше вербалізується через сполучникові прислівники «similarly», «furthermore», «thereof», «hereafter» тощо, сурядні сполучники «and», «or» тощо та підрядні сполучники «if», «when», «so» тощо, забезпечує зв'язність тексту, робить його лаконічним, не впливаючи на його інформативність. Дослідження також показало періодичне вживання еліпсису, а саме – упуцнення «which is/that is» чи «who are/that are» в складнопідрядних означальних реченнях, що сприяє стислості тексту, не впливаючи на його розуміння.

Ключові слова: правовий текст, когезія, синтаксична когезія, когезивні засоби, прагматичний вплив.

Oleh BARHEL,

orcid.org/0000-0002-2242-2701

Assistant, Postgraduate Student at the Department of English Philology
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) olehbarhel@gmail.com

SYNTACTIC COHESION AND ITS VERBALIZATION IN THE ENGLISH TEXTS OF THE EU CONSTITUENT DOCUMENTS

The article is devoted to the analysis of the verbalization of syntactic cohesion in the English texts of the constituent documents of the European Union. The article outlines the definitions of legal text and cohesion. Attention is focused on the use of cohesive devices (reference, conjunction, lexical cohesion, ellipsis and substitution) in English legal texts and their pragmatic impact on the understanding and interpretation of such texts. As a result of the analysis of three main EU constituent documents, it is concluded that the most effective syntactic cohesion devices in the context of legal documents are anaphoric reference, reiteration, collocation and conjunction. Anaphoric reference, which is verbalized with the help of demonstrative pronouns «this», «these», «that», «those», the definite article «the», possessive adjectives «their» and «its» and the personal pronoun «it», helps to effectively navigate the text by building links with previously presented information. The use of cataphoric reference, which contains a reference to the next element of the text, and comparative reference were also highlighted. Reiteration as a lexical cohesion device prevents ambiguous interpretation of the text, and collocation, focusing on the words that carry the main information load of the text, facilitates its understanding. It was also found that conjunction, which is most often verbalized through the connective adverbs «similarly», «furthermore», «thereof», «hereafter», etc., the coordinating conjunctions «and», «or», etc., and the subordinating conjunctions «if», «when», «so», etc., ensures the coherence of the text and makes it concise without affecting its informational content. The study also showed the occasional use of ellipsis, namely the omission of «which is/that is» or «who are/that are» in subordinate adjective clauses, which contributes to the brevity of the text without affecting its comprehension.

Key words: legal text, cohesion, syntactic cohesion, cohesive devices, pragmatic impact.

Постановка проблеми. Європейський Союз, який об'єднує 27 держав-членів, відіграє основну економічну та політичну роль на Європейському континенті, здійснюючи свій вплив через систему наднаціональних інституцій. Установчими документами Європейського союзу є Лісабонський Договір про функціонування Європейського Союзу, Договір про Європейський Союз та Хартія Європейського Союзу про основоположні права, яка входить до системи первинних джерел, які формують правову основу ЄС. (Смирнова, 2017: 91). Фундаментальні документи ЄС базуються на передових здобутках та традиціях європейських держав, що сприяє ефективності та дієвості функціонування права ЄС.

Основне завдання вищезазначених документів полягає у забезпеченні ефективної правової комунікації та ведення правовідносин між суб'єктами права ЄС. Тексти вищезазначених документів виконують правотворчу функцію в контексті юридичного дискурсу ЄС, а їхній зміст передбачає обов'язковість виконання. Вартою уваги є синтаксична когезія як один з ключових елементів прагматичного впливу текстів цих юридичних документів, яка зумовлює їх дієвість та ефективність. Неоднотайна позиція стосовно прагматичних чинників у правових текстах міжнародного значення зумовлює актуальність даного дослідження. Чітке розуміння мовних особливостей юридичних текстів, а особливо засобів вербалізації синтаксичної когезії, допоможе краще зрозуміти прагматичний вплив даних текстів на регулювання відносин в правовій системі ЄС.

Аналіз досліджень. Чимало лінгвістичних досліджень присвячено аналізу мовних особливостей правових текстів, серед яких особливу роль відводять когезії, а зокрема когезивним засобам, які сприяють цілісності та прагматичному впливові тексту. Вивченням даної тематики займалося багато вчених, серед яких Е. Болдвін, Ф. Бацевич, М. Холлідей, Р. Хасан, Е. Шарндама, Ж. Лі, Д. Янкова, М. Госіч та інші. Знаний український мовознавець Ф. Бацевич досліджує когезію в контексті лінгвістичної прагматики. (Бацевич, 2011). Е. Болдвін аналізує правові тексти американського юридичного дискурсу, приділяючи значну увагу ефективному використанню когезивних засобів як одному із ключових навиків, яким повинні володіти студенти-юристи при написанні юридичних текстів. (Baldwin, 2014). М. Холлідей та Р. Хасан у своїй праці «*Cohesion in English*» дали розлогу характеристику когезії та її значенню, а також розробили детальний аналіз когезивних засобів в англійській мові. (Halliday,

Hasan, 1979). Е. Шарндама вивчає когезивні засоби в юридичному, політичному та публіцистичному дискурсах, приділяючи особливу увагу кон'юкції. (Sharndama, 2014). Д. Янкова вважає, що когезія (або семантичні текстові зв'язки) слугують інструментом для дослідження структури текстів, зокрема юридичних. (Yankova, 2006). На думку М. Госіч, вдале оперування когезивними засобами сприяє економії тексту, водночас зберігаючи його точність. (Gosić, 2012). Частота досліджень, присвячених когезивності тексту в контексті юридичного дискурсу, вказує на актуальність даної тематики.

Мета статті – ідентифікувати ключові засоби актуалізації синтаксичної когезії на основі англійських текстів трьох установчих документів ЄС, проаналізувати їхній прагматичний вплив на розуміння та трактування даних текстів їх реципієнтами та виділити найефективніші з них. Для досягнення мети даного дослідження використуємо метод комплексного аналізу, який полягає в описі та класифікації відібраних матеріалів (текстів установчих документів ЄС).

Виклад основного матеріалу. Тексти установчих документів ЄС, які є підвидом універсального тексту, належать до юридичного дискурсу. У письмовій комунікації юридичний дискурс актуалізується через правові тексти, які вербалізують функції правничої мови, регулюють та безпосередньо впливають на відносини між суб'єктами права. Серед основних мовних ознак англійських правових текстів можна виділити нейтральний стиль, традиційність, неупередженість, когерентність, безособовість, точність, які реалізуються завдяки вживанню пасивних та паралельних конструкцій, номінальних структур, частим вживанням модального дієслова «shall» та архаїзмів «hereby», «therein» тощо. (Баргель, Саноцька, 2020). Авторами таких текстів є представники уповноважених органів, а самі тексти наділені прагматичною установкою, тобто є текстами в дії, які не просто передають інформацію, а вводять в дію прийняття і виконання пунктів, які в них прописані. (Baldwin, 2014). Варто зазначити, що правові тексти можуть бути зрозумілими тільки для певної групи реципієнтів, адже коректна інтерпретація тексту вимагає фонових знань. З цього випливає, що для людей, які не мають фахових знань у сфері права, даний тип текстів є важким для сприйняття, враховуючи специфічну лексику та граматичні особливості юридичного дискурсу. (Li et al., 2022).

Одним з визначальних факторів ефективності правового тексту, який сприяє досягненню прагматичних цілей даного тексту, є його зв'язність

(когезивність), яка досягається когезивними засобами. М. Холлідей та Р. Хасан визначають когезію як семантичне поняття, яке стосується смислових зв'язків в тексті і виникає тоді, коли трактування одного елемента дискурсу залежить від трактування іншого. (Halliday, Hasan, 1979). На думку М. Госіч, когезія – властивість, яка передбачає об'єднання тексту в одну смислову єдність за допомогою лексичних та граматичних зв'язків. (Gocić, 2012: 91). Жао Лі та інші підсумовують, що когезія – семантична категорія, яка означає смислову єдність у тексті, поєднану лексичними та граматичними зв'язками, та сприяє когерентності тексту. (Li et al., 2022).

М. Холлідей та Р. Хасан поділяють когезію на лексичну та граматичну. До граматичної когезії вони відносять референцію, субституцію, еліпсис та кон'юкцію. Референція – мовне поняття, яке полягає у тому, що для трактування елемента певного повідомлення потрібно посилатися на інформацію, яка була зазначена раніше в тексті або буде зазначена в наступних реченнях. (Halliday, Hasan, 1979). Ф. Бацевич визначає референцію як віднесеність актуалізованих імен та іменних груп або їх еквівалентів до об'єктів дійсності. (Бацевич, 2011: 112). Референція може бути ендифоричною (текстуальною), при якій посилання на інформацію про певний об'єкт відбувається в межах тексту, та екзофоричною (ситуативною), яка є поза текстом, і при якій для коректної інтерпретації інформації потрібно розуміти контекст, адже елемент повідомлення не є конкретно ідентифікований. (Halliday, Hasan, 1979: 33). Текстуальна референція у свою чергу може бути анафоричною, при якій відношення між мовними виразами побудоване таким чином, де смисл одного містить посилання до іншого, а саме – посилання на попередній елемент тексту, та катафоричною, тобто посилання на наступний елемент тексту. (Бацевич, 2011: 129; Halliday, Hasan, 1979). В англійській мові засобами референції слугують особові займенники «I», «you», «he», «she», «it», «we», «they», вказівні займенники «this», «that», «these», «those», прислівники «here», «there», «similarly», «identically», «otherwise» тощо), прикметники «same», «similar», «other» тощо, означений артикль «the» тощо. (Halliday, Hasan, 1979: 33).

Кон'юкція знаходиться на межі граматичної та лексичної когезії, поєднуючи два і більше речення в дискурсі, і досягається за допомогою сурядних сполучників «but», «and», «or», «nor», «so», «yet», «for» тощо, які з'єднують два незалежні речення, та підрядних «if», «unless», «till», «when», «before», «after» тощо, які з'єднують головне та підрядні

речення. (Baldwin, 2014; Gocić, 2012; Li et al., 2022). Болдвін пише про те, що кон'юкція забезпечує синтаксичний та семантичний взаємозв'язок між словосполученнями та реченнями, де може не бути референтних зв'язків, і на відміну від займенників та інших засобів референції, сполучники не вказують на інші об'єкти в тексті, а натомість допомагають інтерпретувати елемент з точки зору його оточення. (Baldwin, 2014: 416). Існує чотири сполучникові відношення: адитивне («and», «likewise», «furthermore» тощо); протиставне («however», «actually», «instead» тощо); причинне («otherwise», «because» тощо); та часове («then», «in conclusion», «up to now» тощо). Ці відношення можуть виражатись сурядними сполучниками, підрядними сполучниками, фразовими сполучниками, сполучними прислівниками (Baldwin, 2014: 417). На думку Госіч, найбільш когезивними сполучниками слугують «so» та «therefore», а найменш когезивними – «and» та «or», які часто звучать двозначно. (Gocić, 2012: 93).

Субституція – відношення між лексичними одиницями на лексико-граматичному рівні, яке полягає у заміні одного слова іншим, загальнішим, що, на думку Госіч, є рідким явищем в правових текстах. (Gocić, 2012: 93; Halliday, Hasan, 1979). Холлідей та Хасан виділяють номінальну субституцію («one», «ones», «the same»), вербальну субституцію («do», «did», «have» тощо) та субституцію речення («so», «not»). (Halliday, Hasan, 1979).

Еліпсис – упушення синтаксичних структур в тексті, значення яких зрозуміле контекстуально. Холлідей та Хасан, як і з субституцією, виділяють номінальний еліпсис, вербальний еліпсис та еліпсис речення. У юридичних документах використання еліпсису практично не спостерігається, за винятком упушення «that is» та «which is» у складнопідрядних означальних реченнях. (Gocić, 2012: 93; Halliday, Hasan, 1979).

Лексична когезія досягається підбором відповідної лексики через семантичні зв'язки, які утворюють текст. У тексті лексична когезія актуалізується через повторення, синонімію та колокації. (Gocić, 2012; Halliday, Hasan, 1979). Холлідей та Хасан також підкреслюють, що повторення полягає не тільки у вживанні ідентичного слова у тексті, а також синонімів, слів близьких за значенням та гіперонімів.

Для аналізу вживання синтаксичної когезії ми проаналізували три основоположні документи, а саме: Лісабонський Договір про функціонування Європейського Союзу (229 ст.), Договір про Європейський Союз (32 ст.) та Хартія Європейського Союзу про основоположні права (16 ст.). Для демон-

страції прикладів ми використовуємо вибірку уривків статей вищезазначених документів.

«*The Union shall accede to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Such accession shall not affect the Union's competences as defined in the Treaties*» (European Union, 2007: 13). Детермінатив «such» модифікує іменник «accession», який виконує функцію підмета, вказуючи на інформацію, зазначену в попередньому реченні, а саме – приєднання ЄС до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, і таким чином вербалізує анафоричну референцію.

«*For the purposes of paragraph 1, the Union may conclude specific agreements with the countries concerned. These agreements may contain reciprocal rights and obligations as well as the possibility of undertaking activities jointly. Their implementation shall be the subject of periodic consultation*» (European Union, 2007: 14). Вказівний займенник «these» модифікує іменник «agreements», повідомляючи про те, що мова йде про договори, зазначені в попередньому реченні. Присвійний займенник «their» модифікує номінальну структуру «implementation», сигналізуючи реципієнту про конкретні договори, які містять взаємні права та обов'язки. В обох реченнях також спостерігаємо анафоричну референцію.

«*In all its activities, the Union shall observe the principle of the equality of its citizens, who shall receive equal attention from its institutions, bodies, offices and agencies. Every national of a Member State shall be a citizen of the Union. Citizenship of the Union shall be additional to and not replace national citizenship*» (European Union, 2012b: 20). У даній статті можемо виділити вживання таких когезивних засобів, як референція, яка вербалізується завдяки присвійному займеннику «its» та прикметнику «additional», який є прикладом порівняльної референції, вказуючи на те, що громадянство ЄС додається до національного. Окрім того, варто виділити те, що вищеподана стаття поступово подає інформацію про громадянство ЄС. В першому реченні мовиться про рівність всіх громадян ЄС, що контекстуально вже відомо, а вже у наступних двох реченнях реципієнт дізнається нову інформацію про те, хто вважається громадянином, і що громадянство ЄС не позбавляє національного громадянства. Така стратегія, на думку Е. Болдвін, сприяє ефективному написанню юридичних документів. Її прагматичний вплив полягає у наступному: речення починається із вже відомої інформації, а закінчується поданням нової, адже читачам зазвичай легше

сприймати нову і складну інформацію наприкінці речення. (Baldwin, 2014). Все це підкріплюється вживанням когезивних засобів.

«*Similarly, the implementation of the policies listed in those Articles shall not affect the application of the procedures and the extent of the powers of the institutions laid down by the Treaties for the exercise of the Union competences under this Chapter*» (European Union, 2007: 33). Даний уривок Лісабонського договору також багатий на когезивні засоби, серед яких виділимо наступні: компаративна референція за допомогою сполучного прислівника «similarly», який контекстуально порівнює зміст цієї статті з попередньою; анафорична референція, вербалізована означеним артиклем «the», використання якого вказує на конкретну інформацію, зазначену раніше, з якою реципієнт тексту контекстуально ознайомлений; наприклад, читаючи «...by the Treaties for the exercise of the Union competences under this Chapter», реципієнт вже знає про які договори, союз та главу йде мова. Таку ж функцію виконують вказівні займенники «those» та «this». Варто зазначити вживання еліпсису – упушення «that are/which are» в «policies (which are/that are) listed», завдяки чому спостерігаємо, як вдале використання синтаксичної когезії сприяє лаконічності тексту, не впливаючи на його інформативність та не порушуючи його розуміння та подальшу інтерпретацію.

Говорячи про еліпсис, то у нижчеподаній статті даний когезивний засіб також вербалізується завдяки упущенню «who are/that are» в «members (who are/that are) present in person or represented» і сприяє стислості та інформативності тексту: «*Abstentions by members present in person or represented shall not prevent the adoption of decisions requiring unanimity*» (European Union, 2007: 175).

Болдвін пише, що вказівні займенники уточнюють або підсумовують попередню інформацію, дозволяючи читачеві ефективніше інтерпретувати текст. Коли вказівні займенники вживаються без іменників, вони ризикують подати неточне або занадто широке посилення, яке можна по-різному трактувати. Для ефективності вказівних займенників їх потрібно вживати із іменниками, іменниковими словосполученнями та реченнями. (Baldwin, 2014).

«*In its relations with the wider world, the Union shall uphold and promote its values and interests and contribute to the protection of its citizens. It shall contribute to peace, security, the sustainable development of the Earth, solidarity and mutual respect among peoples*» (European Union, 2007: 11).

Тут спостерігаємо приклад катафоричної референції, де присвійний займенник «its», який модифікує іменник «relations», відноситься до слова «Union», подаючи інформацію завчасно, а також анафоричної референції, де присвійний займенник «its» у сполученні з іменником «values» та особовий займенник «it» у наступному реченні сигналізують реципієнту тексту про вже раніше подану інформацію, даючи йому змогу орієнтуватися в тексті.

«*The European Council shall elect its President, by a qualified majority, for a term of two and a half years, renewable once. In the event of an impediment or serious misconduct, the European Council can end the President's term of office in accordance with the same procedure*» (European Union, 2007: 17). У даній статті, в якій мовиться про обрання або припинення повноважень Президента Європейської Ради, спостерігаємо ще один приклад анафоричної референції, де присвійний займенник «its» відноситься до «The European Council», а іменник «procedure», який виконує функцію непрямого додатка, модифікується прикметником «same» та означеним артиклем «the», які чітко підсумовують попередню зазначену інформацію. Варто також звернути увагу на слово «procedure», яке є прикладом того, що в англійській граматиці називають «shell noun», тобто абстрактним іменником, який лаконічно передає складну ідею, якою в цьому прикладі є умови обрання та припинення повноважень Президента Європейської Ради. Хоча, на думку Госіч, в юридичному дискурсі стараються уникати вживання анафори для уникнення двозначності, адже контекстуально не завжди зрозуміло, до якого слова відноситься займенник, тому юристи, які працюють над документами, радше вдаються до повторення. (Gocić, 2012).

«*Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers*» (European Union, 2012a: 398). Повторення слів «right» та «freedom» у вищеподаній статті допомагає уникнути її двозначного трактування: перше речення статті пояснює, що кожен має право на свободу слова, а наступне розкриває більше деталей стосовно свободи слова, яке включає це право.

«*No one may be removed, expelled or extradited to a State where there is a serious risk that he or she would be subjected to the death penalty, torture or other inhuman or degrading treatment or punishment*» (European Union, 2012a: 399). Синоніми «removed», «expelled», «extradited» – при-

клад лексичної когезії. В даному контексті вони мають спільне денотативне значення, тобто примусове вилучення людини за межі країни, проте водночас їх відрізняє конотативне значення, тобто спосіб, яким конкретну людину вилучають. Завдяки синонімії стаття надає чіткішу і більш деталізовану інформацію стосовно заборони повернення чи відправлення людей в країни, де їхньому життю загрожує небезпека.

У наступному прикладі контекстуальні синоніми «education» та «training» підкреслюють право кожного на освіту: «*Everyone has the right to education and to have access to vocational and continuing training*» (European Union, 2012a: 398). «Slavery» та «servitude» акцентують на недопустимості поневолення: «*No one shall be held in slavery or servitude*» (European Union, 2012a: 396). «Forced» та «compulsory» наголошують на тому, що нікого не можна змушувати до праці. «*No one shall be required to perform forced or compulsory labour*» (European Union, 2012a: 396). «Freedom» та «right» – у кожного є права і свободи: «*...shall be respected, in accordance with the national laws governing the exercise of such freedom and right*» (European Union, 2012a: 398).

Варто зазначати, що Д. Янкова вважає негативним явищем вживання синонімів в юридичних текстах, адже, на її думку, юридичні терміни характеризуються точністю та уніфікованістю, чого не можна досягти вдаванням до синонімів. Таку ж думку вона висловлює стосовно вживання еліпсису та субституції. (Yankova, 2006: 193).

Доволі часто поширеним видом лексичної когезії є колокації, тобто семантично та синтаксично стійкі словосполучення. У нижчеподаних прикладах спостерігаємо такі колокації: «to process data», «to collect data», «to rectify data», «beyond the powers», «to establish power», «to modify powers»: «*Such data must be processed fairly for specified purposes and on the basis of the consent of the person concerned or some other legitimate basis laid down by law. Everyone has the right of access to data which has been collected concerning him or her, and the right to have it rectified*» (European Union, 2012a: 397); «*The Charter does not extend the field of application of Union law beyond the powers of the Union or establish any new power or task for the Union, or modify powers and tasks as defined in the Treaties*» (European Union, 2012a: 407). Прагматичний вплив колокацій у вищеподаних прикладах полягає в тому, що вони акцентують нашу увагу на слові, яке несе основне інформаційне навантаження в тексті – «data» (дані) в першому прикладі та «power (s)» (повноваження) в другому.

У даній статті відзначимо часте використання сурядного адитивного сполучника «and», основна функція якого полягає у смисловій єдності і наданні додаткової інформації в межах тексту: «*The Union shall establish an internal market. It shall work for the sustainable development of Europe based on balanced economic growth and price stability, a highly competitive social market economy, aiming at full employment and social progress, and a high level of protection and improvement of the quality of the environment. It shall promote scientific and technological advance*» (European Union, 2012b: 17).

У нижчеподаних прикладах адитивність актуалізується завдяки сполучним прислівникам «furthermore» та «also», а також сполучнику «as well as», які доповнюють інформацію, висловлену раніше: «*Furthermore, under the ordinary legislative procedure, where reasoned opinions on the non-compliance of a proposal for a legislative act*» (European Union, 2007: 152); «*...the General Secretariat of the Council and of the Commission as well as staff seconded from national diplomatic services of the Member States*» (European Union, 2007: 27); «*It shall also monitor the implementation of agreed policies, without prejudice to the powers of the High Representative*» (European Union, 2007: 36).

На відміну від адитивних сполучників, «but» протиставляє нову інформацію з поданою раніше: «*All members of the Council may participate in its deliberations, but only members of the Council representing the Member States participating in enhanced cooperation shall take part in the vote*» (European Union, 2007).

Підрядні сполучники часу визначають певні часові рамки, в межах яких повинні виконуватись вимоги, прописані в статті. У даному прикладі «until then», яке позначає час, до якого всі заходи згідно Шенгенського права були обов'язковими для Данії: «*Six months after the date on which the notification referred to in paragraph 1 takes effect all Schengen acquis and measures adopted to build upon this acquis, which until then have been binding on Denmark as obligations under international law, shall be binding upon Denmark as Union law*» (European Union, 2007).

Часто вживаними є підрядні сполучники мети на кшталт «in order to»: «*the European Commission shall carry out broad consultations with parties concerned in order to ensure that the Union's actions are coherent and transparent*» (European Union, 2007); чи підрядні сполучники умови, наприклад: «*If he does not obtain the required majority, the European Council, acting by a qualified majority, shall within one month propose a new candidate who shall be elected by the*

European Parliament following the same procedure» (European Union, 2012b: 26). Вживання вищеподаних сполучників зумовлене особливістю правових угод, у яких чітко прописані умови, за яких виконуються чи вступають в дію ті чи інші положення статей, а також мета їх запровадження.

Сполучні прислівники відіграють одну з ключових ролей в сприянні зв'язності юридичного тексту. Особливу роль відіграють складені сполучні прислівники на кшталт «hereafter» (here + after) чи «thereof» (there + of), які не тільки підкреслюють офіційно-діловий стиль тексту, але й сприяють його лаконічності: «*The Union therefore recognises the rights, freedoms and principles set out hereafter*» (European Union, 2012a: 395); «*The European Council shall provide the Union with the necessary impetus for its development and shall define the general political directions and priorities thereof*» (European Union, 2012b: 17); «*However, in cases where the Council, acting on a proposal from the Commission, determines that the non-participation of Denmark in the amended version*» (European Union, 2007: 190). Прагматичний вплив сполучних прислівників полягає в економії тексту, тобто одним сполучним прислівником можна передати значну кількість інформації.

Висновки. Отже, після аналізу англomовних текстів установчих документів ЄС ми дійшли до висновку, що найбільш ефективними та найчастіше вживаними засобами вербалізації синтаксичної когезії є анафорична референція, повторення та колокація як засоби лексичної когезії та кон'юнкція.

Анафорична референція найчастіше актуалізується завдяки використанню вказівних займенників «this», «these», «that», «those», означеного артикля «the», присвійних прикметників «their» та «its» та особовий займенник «it». Окрім анафоричної референції, ми спостерігали вживання катафоричної та порівняльної референцій. Загалом прагматичний вплив референції полягає в тому, що вона допомагає ефективно орієнтуватися в тексті.

Повторення ключових слів в юридичному тексті допомагає уникати його двозначного трактування. Колокації виконують подібну функцію, акцентуючи нашу увагу на словах, які несуть основне інформаційне навантаження. Таким чином повторення та колокація спрощують розуміння тексту.

Кон'юнкція найчастіше вербалізується через сполучникові прислівники «similarly», «furthermore», «however», «thereof», «hereafter», «therein» тощо, сурядні сполучники «and», «or» тощо та підрядні сполучники «if», «when», «in order to», «so» тощо, з яких ми спостерігаємо часте

вживання підрядних сполучників умови та часу та сурядних адитивних сполучників, які доповнюють раніше подану інформацію або подають нову. Доволі частим та ефективним є вживання не тільки сполучників, а й сполучних прислівників, прагматичний вплив яких проявляється в тому, що вони забезпечують зв'язність і плавний перехід між реченнями, сприяють лаконічності тексту, водночас зберігаючи його інформативність.

Можемо зазначити також застосування еліпсису, що проявляється в упущенні «which is/that is» чи «who are/that are» в складнопідрядних означальних реченнях, що сприяє стислості тексту і не впливає на його розуміння. Тим не менш вживання еліпсису чи субституції є доволі рідким явищем у юридичних текстах у зв'язку з тим, що юридичні документи вимагають точності та повноти інформації задля уникнення їх неправильного трактування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баргель О. Р., Саноцька Л. Г. Лінгвальні особливості англомовних текстів міжнародних правових документів. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 8 (36), вип. 1 С. 63-70.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики. Підручник. К.: ВЦ “Академія”, 2011. 304 с.
3. Смирнова К. В. Джерела права Європейського Союзу: новітні тенденції розвитку. *Право України*. 2017. № 6. С. 90-97.
4. Baldwin E. Beyond Contrastive Rhetoric: Helping International Lawyers Use Cohesive Devices in U.S. Legal Writing. *Florida Journal of International Law*, Vol. 26, No 3, 2014, pp. 399-446.
5. European Union. Treatment of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community. Official Journal of the European Union. English edition. 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT> (дата звернення: 09.12.2023).
6. European Union. Charter of Fundamental Rights of the European Union. Official Journal of the European Union. English edition. 2012 a. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2012/326/02> (дата звернення: 09.12.2023).
7. European Union. Consolidated Version of the Treaty on European Union. Official Journal of the European Union. English edition. 2012b. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT> (дата звернення: 09.12.2023).
8. Gocić M. S. Cohesive Devices in Legal Discourse. *Facta Universitatis. Series: Linguistic and Literature*. Vol. 10, Issue 2, 2012, pp. 89-98.
9. Halliday M. A. K., Hasan R. Cohesion in English. Longman Group Ltd. London. 1979. 374 p.
10. Li Z., Zhao Z., Li Y. Modification and Cohesive Devices in Legal Discourse. *Clausius Scientific Press. Lecture Notes on Language and Literature*. Vol. 5, No 5, 2022, pp. 49-62.
11. Sharndama C. E. Analysis of the Uses of Coordination and Subordination in Professional Legal Discourse. *International Journal on Studies in English Language and Literature*. Vol. 2, Issue 9, 2014, pp. 12-16.
12. Yankova D. Semantic Relations in Statutory Texts: A Study of English and Bulgarian. *Sky Journal of Linguistics*. 2006, pp. 189-222.

REFERENCES

1. Baldwin, E. (2014). Beyond Contrastive Rhetoric: Helping International Lawyers Use Cohesive Devices in U.S. Legal Writing. *Florida Journal of International Law*, 26 (3), 399-446.
2. Barhel, O. R., Sanotska L. H. (2020). Linhvalni osoblyvosti anhlomovnykh tekstiv mizhnarodnykh pravovykh dokumentiv [Lingual Features of English Texts of International Legal Documents]. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, 8 (36), 63-70. [in Ukrainian].
3. Batsevych, F. S. (2011). Vstup do linhvistychnoi prahmatyky. [Introduction to Linguistic Pragmatics]: pidruchnyk. Kyiv: Vyd. tsentr “Akademiiia” [in Ukrainian].
4. European Union. (2007). Treatment of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community. Official Journal of the European Union. English edition.
5. European Union. (2012). Charter of Fundamental Rights of the European Union. Official Journal of the European Union. English edition.
6. European Union. (2012). Consolidated Version of the Treaty on European Union. Official Journal of the European Union. English edition.
7. Gocić, M.S. (2012). Cohesive Devices in Legal Discourse. *Facta Universitatis. Series: Linguistic and Literature*, 10 (2), 89-98.
8. Halliday, M. A. K., Hasan, R. (1979). Cohesion in English. Longman Group Ltd. London.
9. Li, Z., Zhao, Z., Li, Y. (2022). Modification and Cohesive Devices in Legal Discourse. *Clausius Scientific Press. Lecture Notes on Language and Literature*, 5 (5), 49-62.
10. Sharndama, C. E. (2014). Analysis of the Uses of Coordination and Subordination in Professional Legal Discourse. *International Journal on Studies in English Language and Literature*, 2 (9), 12-16.
11. Smyrnova, K. V. (2017). Dzherela prava Yevropeiskoho Soiuzu: novitni tendentsii rozvytku. [Sources of European Union law: Recent development trends]. *Pravo Ukrainy*, 6, 90-97 [in Ukrainian].
12. Yankova, D. (2006). Semantic Relations in Statutory Texts: A Study of English and Bulgarian. *Sky Journal of Linguistics*, 189-222.